

**ИЗВЕШТАЈ О ОСТВАРИВАЊУ
ПРОГРАМА УПРАВЉАЊА
НАЦИОНАЛНИМ ПАРКОМ ТАРА
ЗА 2023.ГОДИНУ**

Новембар, 2023.година,Бајина Башта

I УВОД

На основу члана 54. Закона о заштити природе (“Службени гласник Републике Србије“ бр.36/09, 88/10, 9/10-исправка,14/2016, 95/2018 – др закон и 71/2021- др закон), члана 12. Закона о националним парковима (“Службени гласник Републике Србије“ бр.84/15 и и 95/2018 – др закон) и Плана управљања Националним парком Тара за период 2020-2029.година (број 353-8787/2021 од 30.09.2021.године), урађен је Програм управљања Националним парком Тара за 2023. годину и добијена је сагласност Министарства заштите животне средине, број 353-02- 4241/2022-04 од 27.01.2023.године.

На основу наведеног програма, добијена су и средства суфинансирања из Буџета Републике Србије у износу од 23.400.000 динара (уговор број 401-00-283/2023-04 од 29.03.2023.године) и све уговорене активности по уговору су спроведене.

Програмом управљања за 2023.годину, дефинисани су основни циљеви на заштити, очувању и унапређењу природних и културно-историјских вредности Националног парка Тара, управљању природним ресурсима, научно-истраживачком раду, планирању и изградњи, промоцији подручја, сарадњи са локалном заједницом и другим субјектима, сарадњи са другим заштићеним добрима, међународној сарадњи, као и извори финансирања планираних активности.

II ЦИЉЕВИ ЗАШТИТЕ, ОЧУВАЊА, УНАПРЕЂЕЊА И ОДРЖИВОГ КОРИШЋЕЊА ЗАШТИЋЕНОГ ПОДРУЧЈА

Општи циљеви заштите и унапређења подручја су:

- Заштита, очување и унапређење постојећих природних и створених вредности, као и укупне предеоне, геолошке и биолошке разноврсности,
- Унапређење и наменско коришћење вредности подручја и одрживо управљање природним ресурсима, кроз обезбеђење стабилности екосистема, побољшање њиховог укупног стања у чему активно учествују сви корисници парка.

Специфични циљеви:

- Очување и унапређење типова станишта која су од националног и међународног значаја,
- Заштита, очување и унапређење биолошке разноврсности (генетичке,специјске и екосистемске),
- Заштита, очување и унапређење геолошке разноврсности,
- Очување квалитета основних чинилаца животне средине (ваздух, вода, земљиште), заштита од буке и обезбеђење адекватног управљања отпадом,
- Унапређење и очување шума националног парка кроз обезбеђење њихове стабилности и одрживог управљања,
- Заштита, очување и презентовање културно-историјских вредности и знаменитости,
- Очување пејзажних и амбијенталних вредности простора, као препознатљивог визуелног израза простора,

- Одрживи развој подручја и стварање услова за унапређење квалитета живота и рада локалног становништва кроз подстицање традиционалних делатности на подручју, пољопривреде, сеоског туризма, екотуризма и старих заната,
- Повећање свести јавности о вредностима подручја парка кроз разноврсне едукативне и промотивне садржаје за посетиоце свих узраста и способности,
- Унапређење информативно-презентационих и едукативних садржаја парка, како би се омогућио јединствени доживљај и ефикасно управљање посетиоцима подручја парка.

III ЗАШТИТА, ОДРЖАВАЊЕ, ПРАЋЕЊЕ СТАЊА И УНАПРЕЂЕЊЕ ПРИРОДНИХ И СТВОРЕНИХ ВРЕДНОСТИ

1.Приоритетне мере и активности на управљању природним вредностима

Приоритетне мере на управљању природним вредностима националног парка биле су заштита, управљање и унапређење стања природних вредности.

1.1. Чување подручја

Приоритетне активности на чувању и заштити подручја, односиле су се на редовну контролу активности у парку у складу са Правилником о унутрашњем реду, контролу промета дрвних сортимената, контролу изношења смећа са простора парка, попису објеката за примену накнада, контроли градње путева, коришћења камена, контроли снимања филмова, контроли одржавања спортских и туристичких манифестација.

У извештајном периоду било је више акција чишћења дивљих депонија на подручју Калуђерским Бара, Предовог крста и Перућаца. Поводом Дана заштите животне, изведена је акција чишћења подручја Митровац и Перућац.

Контролисано је и одржавање спортско туристичких манифестација, одржана је трка „Трибалион“, трка се одвијала у складу са добијеним решењем о условима заштите природе. Такође, контролисана је организација мото трке – рели, која на крају, иако су добијени позитивни услови заштите природе, није одржана због пропуста организатора. Контролисане су све активности око снимања филмова и видео записа. Посебан проблем стварали су квадови, вршена је контрола употребе квадова, обележени су путеви и стазе на којима је забрањена употреба квадова.

Редовно је вршена контрола градње објеката и постављања сплавова на језеру Перућац, писани су записници о бесправној градњи и прослеђени су републичкој и општинској грађевинској инспекцији. У извештајном периоду, служба чувара, контролисала је градњу објеката у Вежањи, Заовине, сачињен је записник за нелегалну градњу у Рачанској Шљивовици и Растишту (записници 0232-31/2023, 0232-32/2023 и 0232-34/2023). Сачињен записник за нелегалну градњу Награмак – КО Коњска Река (број 0462-57/2023), предат републичком грађевинском инспектору. Сачињен је записник о бесправно постављеном сплаву на језеру Перућац (број записника 0440-1/2023),

Вршена је контрола кретања возила, сачињен је записник број 0440-2/2023 са захтевом за покретање прекршајног поступка број 1025 од 30.6.2023.године због вожње ципова у 1. зони заштите у Рачанској Шљивовици. Урађен је записник о бесправној радњи на Калуђерским Барама, кат.парцела 1773/7 КО Мала Река, извршен је насип земљом ради израде паркинга, насуто око 50м² шумског земљишта. Сачињен је записник и наложена мера да се уклони насип и врати земљиште у првобитно стање (записник чувара број 0232-1/2023 од

**ИЗВЕШТАЈ О ОСТВАРИВАЊУ
ПРОГРАМА УПРАВЉАЊА НАЦИОНАЛНИМ ПАРКОМ ТАРА ЗА 2023.ГОДИНУ**

26.01.2023.године). Сачињен записник за коришћење минералних сировина у другој зони Перућац (број 0227-34/2023).

Исконтролисани су сви локалитети за које су издати услови заштите природе за градњу објеката од јануара 2022. године до фебруара 2023.године за градњу објекта на приватним парцелама. Од укупно добијених и контролисаних решења (81), по 58 решења још увек нису започети радови на терену, по 13 решења започета је градња и по 10 решења су изграђени објекти. Извештај по решењима достављен је Министарству заштите животне средине.

Вршена је контрола исправности преносних противпожарних апарата у објектима и моторним возилима, класе S и CO₂, као и провера исправности хидраната и вештачких водозахвата, од стране овлашћене организације.

Вршена је и превентивна заштита од пожара кроз информисање и едукацију локалног становништва и посетилаца Националног парка Тара, израда информативних табли и пропагандног материјала о забрани употребе отвореног пламена у Националном парку, као и њихово постављање на терену, оглашавање у локалним медијима. Такође, спроведена су и противпожарна дежурства.

У извештајном периоду није било веће потребе за противпожарном заштитом, осим мање две интервенција на мањем пожару у Бесеровини и пожару у Растишту због крчење ливаде.

У циљу примене Плана детаљне регулације језера Перућац, контактирана је општинска управа Бајина Башта дописом број 953 од 12.6.2023.године у вези почетка примене регулисања постављања сплавова на језеру Перућац, имплементација плана није још започета.

Планиране активности на заштити и чувању подручја суфинансиране су и средствима из Буџета, преко Министарства заштите животне средине:

- а) бруто зараде запослених чувара у износу од 8.000.000,00 динара,
- б) материјални трошкови чуварске службе – гориво у износу од 500.000,00 динара,

У планираним роковима донешени су Програм управљања Националним парком Тара за 2023.годину, добијена сагласност надлежног Министарства заштите животне средине, као и Програм пословања Јавног предузећа “Национални парк Тара“ за 2023.годину, добијена сагласност Владе Републике Србије.

У складу са Законом о националним парковима, до 31.марта, достављен је извештај Извештај о стању природних и створених вредности Националног парка Тара за 2022.годину, Заводу за заштиту природе Србије и надлежном Министарству заштите животне средине и добијена

У извештајном периоду биле су контроле од старне инспекције:

- Републички инспектор за заштиту животне средине – контрола планске документације за 2023.годину и извршених активности - субвенција за 2022.годину, контрола примене услова заштите природе на градњи путева у ГЈ“Тара“, међусекторска сарадња са Републичким инспектором за грађевинарство, контрола градње бесправног објекта у Шљивовици по пријави чуварске службе и контрола градње по добијеној дозволи на Митровцу, контрола одржавања релија, контрола стања шума и шумског реда по пријави,
- Републички инспектор за заштиту животне средине (рибарство) - контрола издатих дозвола и рада службе,
- Републички грађевински инспектор – контрола градње објекта - Крња Јела - градња са грађевинском дозволом, међусекторска сарадња, контрола градње бесправног објекта у Шљивовици по пријави чуварске службе и контрола градње по добијеној дозволи на Митровцу, контрола градње улазне капије „Калуђерске Баре.

- Републички шумарски инспектор:

- контрола пошумљених површина У ГЈ“Тара“ и ГЈ“Звезда“,
- контрола рада службе приватних шума,
- контрола извођачких планова и шумског реда по газдинским јединицама.
- здравствени преглед и контрола производње садног материјала у расадницима.

На основу члана Закона о накнадама за коришћење јавних добара („Службени гласник РС“ број 95/2018) и Закона о заштити природе („Службени гласник РС“ 36/2009, 88/2010, 91/2010-испр, 14/2016 и 95/2018 -други закон) и Одлуке о накнадама за коришћење заштићеног подручја Националног парка Тара, остварен је прилив од накнада у износу од 42.000.000,00 динара.

1.2. Одржавање подручја

Активност на одржавању подручја односила се на чување и обнављање утврђених граница заштићеног подручја, њихово обнављање на терену, решавање имовинских односа, управљање отпадом и рад других служби на управљању подручјем.

У циљу свеобухватније заштите оморике као заштићене врсте и природне реткости Националног парка Тара и Републике Србије, у резервату природе „Змајевачки поток“, био је планиран је откуп преостале три приватне парцеле, укупне површине од 6,1462 ха. Откупом наведене површине, локалитет под I степеном заштите, „Змајевачки поток“, био би целом својом површином у државном власништву.

Наведена активност није у потпуности извршена, није завршена процедура око добијања сагласности на откуп парцела и нису добијена средства субвенција за наведену активност.

Са простора националног парка, редовно је прикупљан и одношен комунални отпад од стране општинског Јавно комуналног предузећа „12 септембар“-Бајина Башта и за део извршених услуга, трошкове је сносио управљач.

Такође, кроз организоване акције радници Националног парка Тара и локална удружења и организације, вршили су чишћење дивљих депонија и уклањање отпада са излетишта, видиковаца, обале језера и самог језера Перућац.

1.3. Праћење стања природних вредности

Праћење стања природних вредности вршено је кроз редовне активности на процени стања строго заштићених врста и станишта.

1.3.1. Мониторинг Панчићеве оморике

Праћење станишта, мониторинг, вршило се према већ установљеној процедури, који подразумева: обилазак свих станишта оморике и увид у поцесе сушења и обнављања.

Током 2023. године, праћење стања Панчићеве оморике, вршено је на више начина.

По постављеним критеријумима вршило се осматрање на два постављена огледна поља у резерватима Љути Брег и Црвене стене. Параметри који се посматрају и уносе у базу података су у складу са следећом методологијом: *пречник у цм ; висина у м статус стабла; степен дефолијације* – одређује се на основу табеле "Класе дефолијације према UN/ECE I EU класификацији" *деколоризација* – одређује се, такође, из табеле преузете из поменуте публикације, табела "Класе деколоризације према UN/ECE I EU класификацији" *величина крошње ; плодношење ; сушење; напомена – оштећења, болести и друга запажања.*

**ИЗВЕШТАЈ О ОСТВАРИВАЊУ
ПРОГРАМА УПРАВЉАЊА НАЦИОНАЛНИМ ПАРКОМ ТАРА ЗА 2023.ГОДИНУ**

За огледна поља одабрано је 50 здравих стабала, која се прате и током последњих година забележено је убрзано сушење :

Огледно поље	Број сувих и стабала која се суше	Процент сувих и стабала која се суше
1.Црвене стене	9	18 %
2.Љути Брег	10	20%

Интезитет сушења показује одређени степен стагнације. Генерално на праћеним локалитетима је забележено слабо плодоношење, на подручју огледног поља Црвене Стене забележено је подмлађивање оморике у оквиру поља.

Фотограметријско праћење Панчићеве оморике (*Picea omorika*)

Током претходних година вршене су молекуларно-генетичке анализе, затим примењене су најсавременије методе, станишта оморике су снимљена ЛИДАР технологијом. Међутим, процеси сушења захтевају редовно праћење што је и даље тешко оствариво на тешко приступачним стаништима Панчићеве оморике, поготово у кањону Дрине. Утврђивање здравственог статуса екосистема Панчићеве оморике без употребе беспилотних летилица је готово немогуће у кањону Дрине. Управо из тог разлога набављена је беспилотна летилица дрон са мултиспектралном камером која ће омогућити континуирано и дуготрајно праћење стања Панчићеве оморике на неприступачним стаништима.

За праћење стања популација оморике и набавку адекватног дрона коришћена су финансијска подршка Министарства заштите животне средине у износу од 700.000,00 динара.

1.3.2. Мониторинг станишта

На подручју парка спроведно је постављање и идентификација оквира за праћење типова станишта из категорије отворених типова станишта : Ц Травната станишта , Д2 Сипари, Д3 Суве стене и клифови, Д5 Влажне стене и клифови, Е Мочваре и тресаве, пошто се у овим категоријама налазе приоритетна станишта за заштиту на подручју наше земље, а такође и у склопу европске мреже НАТУРА 2000.

Мониторинг станишта вршен је сопственом радном снагом, у складу са *Правилником о критеријумима за издвајање типова станишта, о типовима станишта, осетљивим, угроженим, ретким и за заштиту приоритетним типовима станишта* ("Службени гласник РС", број 35/2010).

1.3.3. Мониторинг флоре

Мониторинг флоре је вишегодишња активност, вршено је праћење најзначајних врста биљака за Тару, при томе су посебан акценат праћење ендемичних и строго заштићених врста у Националном парку Тара.

1.3.3.1. Мониторинг ендемичних и строго заштићених врста флоре

Ендемичне врсте праћене у 2023. години су: *Aquilegia nickolicii*, *Centaurea derwentana*,

Edraianthus jugoslavicus. Бележи се благо повећање популације врсте Николићева кандилка. Николићева кандилка и дервентански различак и даље остају угрожени због изложености њихових станишта људским притисцима.

Такође бројно стање врста *Iris sibirica* се поправило у односу на претходне године што је последица повољних временских услова за ову врсту у периоду развоја.

Након више година је извршено и праћење стање врсте која је претходно идентификована као *Pulsatilla vulgaris subsp. grandis*. Једини локалитет у Националном парку се налази на изузетно неприступачном терену у кањону Бруснице. Утврђено је присуство само 3 јединке.

1.3.3.2. Праћење строго заштићених врста орхидеја

Током 2023.године, праћено је стање следећих врста орхидеја која насељавају различите типове станишта на подручју Националног парка Тара:

Cephalanthera longifolia (L.) Fritsch
Dactylorhiza saccifera (Brongn.) Soó subsp. *saccifera*
Dactylorhiza sambucina (L.) Soó
Dactylorhiza incarnata
Epipactis helleborine (L.) Crantz subsp. *helleborine*
Epipactis microphylla (Ehrh.) Sw.
Epipactis palustris (L.) Crantz
Epipactis purpurata Sm.
Goodyera repens (L.) R. Br.
Gymnadenia conopsea (L.) R.Br.
Neottia nidus-avis (L.) Rich.
Neottia ovata (L.) Bluff & Fingerh.
Neotinea tridentata
Neotinea ustulata
Platanthera bifolia (L.) Rich.
Traunsteinera globosa (L.) Rchb.
Spiranthe spiralis(L.)Chevall
Himantoglossum calcaratum(Beck) Schltr.

Обезбеђен је и фотографски материјал сваког таксона (фотографија целе биљке и детаља биљке) и станишта на коме је он забележен.

Међу констатованим орхидејама, истиче се врста *Epipactis purpurata* Sm. која је први пут регистрована на локалитетима Гребен и Растиште (Андрићи). Ова орхидеја је 2010.године први пут регистрована у Србији (на планини Маљен), а на подручју Националног парка Тара је први пут пронађена 2016.године на следећим локалитетима: Митровац, Тисово брдо – Барски до, Николићи (Рељин врх), Камено брдо – Старе куће, Кичељ – Камено брдо, Кичељ – Старе куће.

Бореална врста *Goodyera repens* (L.) R. Br. се и даље одржава на локалитету Црвени поток, на микростаништу у близини шумске стазе, у непосредној близини Тепих ливаде. У моменту обиласка забележен је већи број јединки у односу на претходну годину које нису биле развијене нити у цвету.

1.3.3.3. Мониторинг популација врста божура *Paeonia officinalis* и *Paeonia mascula*

Као и претходне године, праћене су и популације врста божура. Праћене су и карактеристике популација врста божура *Paeonia officinalis* и *Paeonia mascula* на подручју Божурне и Пожара у Растишту, као и у Заовинама на потезу Тетребице, Рујевица. На потезу Рујевица бележи се мањи број регистрованих јединки него у претходним годинама док на другим локалитетима се бележи повољан статус ових врста. У претходној години је изванредан део популација на Пасаку погођен је пожаром. Статус врста божура на Тари и даље остаје неразјашњен и чекају се резултати генетичких истраживања који би требало да расветле овај проблем. Без обзира на то свих 5 врста божура у Србији су строго заштићени и представљају природну реткост која се мора пратити.

1.3.3.4. Мониторинг маховина тресетница

Мониторинг маховина тресетница спроведен је у сарадњи са Биолошким факултетом из Београда. Током 2023. године спроведене су следеће активности :

- вршен је сезонски мониторинг тресетница у резервату Црвени поток,
- узгој тресетница у Ботаничкој башти Јевремовац у Београду, где се планира успостављање *ex situ* колекције тресетница, које би даље могле да представљају базу за пропагацију и транслокацију (да се не би узимао материјал из природе), а уједно би предстаља и *back up* (резерву) за случај ишчезавања неке од третираних врста,
- урађен је и трансфер тресетница у циљу њиховог умножавања односно успостављања нових субпопулација.

Као и претходних година бележи се стагнација или опадање популација услед живота ових врста у неоптималним и субоптималним условима. *Sphagnum capillifolium var. rubellum* (syn. *Sphagnum rubellum*) која није забележена у 2022. години, поново је регистрована и то две субпопулације овог таксона на источној ивици Тепих ливаде, од свега неколико стручака. Популације су геомаркиране и пратиће се њихово даље стање.

Опстанак угрожених врста маховина и даље је упитан, услед као и до сада бележених угрожавајућих фактора попут измењеног хидрографског режима, односно суше. Зато је важно предузимати биотехничке мере за очување ових врста попут *ex situ* колекција и транслокација, као и интервенција на самом станишту.

У 2023. години постављене су укупно 24 иницијалне популације, на ширем простору резервата Црвени поток, 4 различите врсте тресетница. Мониторингом је утврђен низ морфолошких доказа о утицају суше, сунчеве радијације и недостатка воде. Маховине бивају потиснуте и прерасле васкуларном мезофилном вегетацијом и временом су у потпуности елиминисани. Мезофилна и нешумска вегетација се јако шири на малом подручју резервата Црвени поток.

Наведена активност суфинансирана је средствима Министарства заштите животне средине у износу од 300.000,00 динара.

1.3.3.5. Ревитализација популације српске режухе

Посебна активност у оквиру праћења стања флоре је и активност на заштити и унапређењу ендемичне и реликтне врсте српска режуха *Cardamine serbica* Pancic. Станиште српске режухе у Перућцу, заправо, представља завршни део мањег сипара у зарастању, као последица природне сукцесије која је на овом локалитету у току.

Активности на ревитализацији Српске режухе подразумевају комбинацију *in-situ* и *ex-situ* метода и спроводе се у сарадњи са Биолошким факултетом из Београда.

У 2023.години спроведене су следеће активности:

- праћење стања популације (пребројавање индивидуа у вегетативној и репродуктивној фази, процена броја плодова са приметним семенима) и маркирање нових јединки,
- узгајање биљака у *ex-situ* условима из семена у Институту за ботанику у Ботаничкој башти „Јевремовац“ Биолошког факултета Универзитета у Београду,
- јачање популације стварањем повољнијих услова за развој јединки српске режухе уклањањем околних компетитивних биљних врста, као и транслокацијом јединки из дела поред пута у више делове сипара и садњом јединки произведених у *ex-situ* условима;
- сакупљање семена ради чувања у банци семена и ради узгајања у *ex-situ* условима у Институту за ботанику у Ботаничкој башти „Јевремовац“ Биолошког факултета Универзитета у Београду.

Праћење стања популације

У 2023.години, на станишту је забележено око 90 цветајућих јединки на укупној површини од око 54м². Током последње теренске посете у новембру, око 16 јединки је још увек било у цвету, док је број младих јединки у вегетативном стадијуму био између 90-100 у делу станишта поред пута и око 30 на самом сипару.

Узгајање *C. serbica* у *ex situ* условима

Део семена сакупљеног претходних година на локалитету Перућац искоришћен је за узгајање српске режухе у *ex situ* условима. Семена су исклијавана у два наврата.

Јачање популације стварањем повољнијих услова

У сврху јачања популације српске режухе на локалитету Перућац примењено је рашчишћавање станишта и транслокација јединки. Како би се смањило ефекат интерспецијске конкуренције, простор око постојећих индивидуа је и ове године чишћен нарочито од врста које нису типичне за заједнице са *C. serbica*, а имају велики репродуктивни потенцијал, способност обрастања великих површина за кратко време и стварања велике засене (нпр., *Petasites* sp., *Rubus idaeus*, *Eupatorium cannabinum*, *Cotinus coggygria*, *Tilia cordata*).

На основу Решења(број 353-02-01514/2022-04) Министарства заштите животне средине Републике Србије, почело се 2022.године, са појачавањем популације и транслокацијом јединки у клисури Дервенте на две локације које одговарају природном станишту, првом које је на самом почетку клисуре и другом које је на једном од сипара унутар клисуре. Током новембра 2022. године посађено је укупно 30 јединки добијених у *ex situ* условима из аутохтоног семенског материјала из популације у Перућцу и 17 јединки које су изникле поред ивице пута у Перућцу. Све посађене јединке су маркиране. Ове године је урађен мониторинг током кога је праћено цветање и плодоношење ових јединки. Удео јединки који се примио био је 75%, све јединке које су се примиле су и цветале, док је између 45 – 60% јединки плодносило (за неколико јединки које су цветале нисмо у потпуности сигурни да ли су плодносиле). У новембру ове године посађено је још јединки у кањону Дервенте, неке из *ex situ* узгоја, док су друге транслоциране из делова поред пута са локалитета Перућац. На локалитету смештеном дубље у кањону посађено је додатних 8 јединки, док је на локалитету смештеном у близини ушћа Дервенте у језеро Перућац посађено 20 јединки . На укупно 6 микролокација посејано је и по 100 семена сакупљених у популацији Перућац.

Наведена активност суфинансирана је средствима Министарства заштите животне средине у износу од 300.000,00 динара.

1.3.4. Мониторинг гљива

Мониторинг гљива током 2023. године је спроведен у сарадњи са Природно-математичкоим факултетом - ПМФ у Новом Саду, преко ПроФунги Лабораторије Департамента за Биологију и екологију – ДБЕ.

У оквиру теренских истраживања обрађени су локалитети: Митровац, Предов крст, Калуђерске баре, Црвене стене, Манастир Рача. Утврђене врсте су евидентирание, фотографисане и мапирание у ГПС систему. Део узорака је сачуван у виду сувих плодних тела, која су депонована у оквиру миколошке збирке ПроФунги лабораторије ДБЕ, ПМФ-а у Новом Саду.

Током 2023.године укупно је забележено 509 налаза и 229 врста гљива, од којих 11 има стаус заштићене врсте у складу са Правилником о проглашењу и заштити строго заштићених и заштићених дивљих врста биљака, животиња и гљива ("Службеном гласнику РС", бр. 5/2010, 47/2011, 32/2016 и 98/2016) : *Boletus aereus*, *Boletus edulis*, *Boletus reticulates*, *Evernia prunasti*, *Hydnum repandum*, *Lactarius deterrimus*, *Lactarius salmonicolor*, *Marasmius oreades*, *Pseudevernia furfuracea*, *Russula cyanoxantha*, *Usnea subfloridana*, док су 4 врсте строго заштићене : *Hericium alpestre*, *Psilocybe serbica*, *Sarcosphaera coronaria*, *Strobilomyces strobilaceus*. Утврђено је присуство 19 врста које припадају индикаторским врстама старих и очуваних шума.

Наведена активност суфинансирана је средствима Министарства заштите животне средине у износу од 300.000,00 динара.

1.3.5. Мониторинг фауне

1.3.5.1. Мониторинг медведа

Мониторинг фауне вршио се у оквиру више активности: путем инфрацрвене детекције, маркирање, сателитског праћења активности јединки мрког медведа.

Мониторинг фауне инфрацрвеном детекцијом

Праћење фауне инфрацрвеним камерама врши се у оквиру постављене мреже. Камере су постављане у оквиру квадрата 3х3км. Циљна врста праћења је мрки медвед. Поред мрког медведа камере бележе активност низа других врста. Више камера је постављено на самим хранилиштима пошто је ту већа концентracија животиња. На терену је, у 2023.години, за праћење постављено укупно 20 камера.

Камере које су на хранилиштима подешене су да раде у режиму видео записа трајања 30 или са паузама од 10 секунди између 2 снимања. Камере на хранилишта на теже доступним локацијама подешене су на слике са паузом између две слике од 10 секунди. Врсте забележене инфрацрвеном детекцијом 2023.година:

Локалитет

Забележена врста

**ИЗВЕШТАЈ О ОСТВАРИВАЊУ
ПРОГРАМА УПРАВЉАЊА НАЦИОНАЛНИМ ПАРКОМ ТАРА ЗА 2023.ГОДИНУ**

Звезда	<i>Ursus arctos, Capreolus capreolus, Sciurus vulgaris, Tetrastes bonasia, Turdus merula</i>
Козји рид окапина	<i>Felis silvestris, Vulpes vulpes, Martes martes, Mustela nivalis, Capreolus capreolus, Sciurus vulgaris, Scotopolax rusticola, Pyrrhula pyrrhula, Parus ater Sitta europaea, Fringilla coelebs, Garrulus glandarius, Turdus merula, Turdus pilaris, Erithacus rubecula</i>
Сува глава	<i>Ursus arctos, Canis lupus, Cervus elaphus, Sus scrofa, Vulpes vulpes, Capreolus capreolus, Sciurus vulgaris</i>
Шљивовица1	<i>Ursus arctos, Canis lupus, Corvus corax, Vulpes vulpes, Rupicapra rupicapra</i>
Шљивовица2	<i>Ursus arctos, Canis lupus, Sus scrofa, Vulpes vulpes, Capreolus capreolus, Corvus corax, Sciurus vulgaris, Garrulus glandarius, Columba palumbus, Buteo buteo, Dryocopus martius</i>
Шљивовица3 Маказе1	<i>Ursus arctos, Vulpes vulpes, Vulpes vulpes, Corvus corax</i>
Маказе 2	<i>Ursus arctos, Canis lupus, Vulpes vulpes, Martes sp, Capreolus capreolus, Sciurus vulgaris</i>
Мрка коса	<i>Canis lupus, Felis silvestris, Meles meles, Vulpes vulpes, Martes sp, Capreolus capreolus, Sciurus vulgaris, Tetrastes bonasia, Columba palumbus, Nucifraga caryocatactes, Pyrrhula pyrrhula</i>
Гаревине	<i>Ursus arctos, Felis silvestris, Cervus elaphus, Sus scrofa, Capreolus capreolus, Lepus europaeus, Meles meles, Vulpes vulpes, Martes sp., Sciurus vulgaris, Tetrastes bonasia</i>
Кошаре	<i>Ursus arctos, Sus scrofa, Vulpes vulpes, Capreolus capreolus, Sciurus vulgaris Rupicapra rupicapra, Martes.sp, Lepus europeus</i>
Горица гребен	<i>Ursus arctos, Rupicapra rupicapra, Sus scrofa, Meles meles, Martes sp, Capreolus capreolus, Sciurus vulgaris, Tetrastes bonasia, Garrulus glandarius, Turdus merula, Turdus sp.</i>
Горица локвица	<i>Ursus arctos, Rupicapra rupicapra, Sus scrofa, Meles meles, Vulpes vulpes, Capreolus capreolus, Lepus sueopaeus</i>
Горушице1	<i>Ursus arctos, Sus scrofa, Vulpes vulpes, Capreolus capreolus, Garrulus glandarius, Corvus corax, Columba palumbus, Accipiter gentilis Buteo buteo, Parus major</i>
Горушице2	<i>Ursus arctos, Canis lupus, Canis aureus Rupicapra</i>

**ИЗВЕШТАЈ О ОСТВАРИВАЊУ
ПРОГРАМА УПРАВЉАЊА НАЦИОНАЛНИМ ПАРКОМ ТАРА ЗА 2023.ГОДИНУ**

	<i>rupicapra, Sus scrofa, Meles meles, Martes sp, Vulpes vulpes, Capreolus capreolus, Sciurus vulgaris, Tetrastes bonasia, Buteo buteo, , Accipiter gentilis Buteo buteo, Parus major, Dendrocopos leucotos, Tetrastes bonasia, Pyrrhula pyrrhulla, Fringilla coelebs, Cuculus canorus Erithacus rubecula, Garrulus glandarius, Parus palustris, Columba palumbus, Corvus corax, Turdus merula, Turdus phylomelos</i>
Јагошница I	<i>Ursus arctos, Sus scrofa, Meles meles, Vulpes vulpes, Martes sp, Capreolus capreolus, Lepus europaeus, Sciurus vulgaris, , Fringilla coelebs, Garrulus glandarius, Parus major, Columba palumbus,</i>
Долови Црвени поток	<i>Rupicapra rupicapra, Sus scrofa, Martes sp, Vulpes vulpes Vulpes vulpes, Martes sp., Capreolus capreolus, Sciurus vulgaris, Garrulus glandarius, Sylvia atricapilla, Parus ater, Parus major, Turdus merula, Erithacus rubecula , Columba palumbus, Turdus viscivorus</i>
Козји рид I	<i>Felis silvestris, Sus scrofa, Mele meles, Vuples vulpes, Martes sp., Capreouls capreolus, Lepus europaeus, Sciurus vulgaris, Tetrastes bonasia, Nucifraga caryocatactes, Coccothraustes coccothraustes, Sitta europaea, Fringilla coelebs, Garrulus glandarius, Columba palumbus, Turdus merula, Turdus phylomelos, Turdus pilaris, Erithacus rubecula</i>

Праћење мрког медведа обележавањем ГПС-ГСМ огрлицом

У 2023.години три јединке мрког медвед су обележене са огрлицама за телеметријско праћење. Све активности на хватању и маркирању су координисане и спровођене у сарадњи са Биолошким факултетом Универзитета у Београду. Константним праћењем ситуације на хранилиштима, процењено је да је најбољи период за излазак на терен, био прва половина јуна, јер су у том периоду хранилишта била посећивана од стране више различитих јединки. Током припреме терена, чланови тима се Биолошког факултета уз консултацију са сарадницима из Националног парка су проценили да би најбоље било замке поставити на 3 хранилишта и то: Јасеновац, Горушице и Маказе.

На локлитету Јасеновац постављено је укупно 8 Алдрицх замки за медведе, на локалитету Горушице постављене 3 замке, док је на локалитету Маказе постављена 1 замка.

Медвед	Јелисавета	Параскева
Боја	Тамно браон	Светло браон
Старост	4	4
Тежина	59,5 kg	115 kg
Дужина тела са репом	130,5 cm	145,8 cm
Обим груди	77 cm	101,5 cm
Обим главе	56 cm	65 cm
Обим врата	53,4 cm	69 cm

Обележена је једна јединка мужјака и две женке. Читава процедура анестезирања, узорковања, мерења и маркирања је урађена уз стално присуство ветеринара који је надзирао читав поступак и пратио здравствено стање медведа. Цео протокол успављивања и маркирања је завршен за нешто мање од 40 минута.

На хранилишту Маказе

маркиран је мужјак медведа стар преко 10 година. Две женке које су обележене са огрлицима су ухваћене на хранилишту Јасеновац. Јединка именована Параскева је добила огрлицу са го про камером. Огрлица са камером набављена је из средстава суфинансирана Министарства заштите животне средине у износу од 600.000,00 динара.

1.3.5.2. Праћење Панчићевог скакавца (*Pyrgomorphulla serbica*)

Праћење популација Панчићевог скакавца је од изузетног значаја узимајући у обзир угроженост и важност врсте. Активност се спроводила у сарадњи са Природно математичким факултетом из Новог Сада. Досадшње активности су допринеле доста бољем познавању ове врсте, али и утврђивању проблема везаних за опстанак у којима велику улогу има и човек, пре свега директним уништавањем станишта.

Бројност популација је током пролећа била задовољавајућа али је као и претходне године у јулу, на већини локација популације су биле јако редуковане, до потпуно ишчезле. Тако је у 2022.године, ради изградње и проширења пута у Растишту на локалитету Борјак употпуности уништена једна од популација Панчићевог скакавца. Међутим, забележено је и присуство на новим локацијама.

Новоткривена популација на простору Заовина, изнад пута који води од Танасковине према Милошевцу на локалитету Чукара је једна од бројнијих. Две мање популације су забележене по први пут:

1. У Заовинама, на локалитету Паљевине, изнад прометног пута према Митровцу.
2. На локалитету Црвене стене изнад пута констатована је мања популација која је вероватно граница овог стеновитог узвишења и по свему судећи потпуно изолована од најближе до сада познатих због чега је потребно обратити посебну пажњу на њихово очување.
3. На ширем простору северног обода Заовина, изнад Коњске реке, дуж пута Јелисавчићи - Митровац у дужини од око 300м, констатована је већа популација јединки у уском појасу изнад пута у млађој шуми црног бора.
4. Од Милојкове чесме на падинама Награмка према Јелисавчићима (дуж пута), потврђено је присуство јединки на раније констатованим локалитетима у малом броју, што говори о стабилној популацији упркос две сушне године.

Наведена активност суфинансирана је средствима Министарства заштите животне средине у износу од 150.000,00 динара.

1.3.5.3. Мониторинг птица

На подручју Националног парка Тара и током 2023. године спроведена је активност праћења стања фауне птица. Циљ мониторинга фауне птица је мапирање гнездећих територија и праћење сеобе птица.

Активност праћења стања фауне птица спроведена је у сарадњи са Институтом за мултидисциплинарна истраживања Београд. Као и претходних година примењено је више метода : цензус у тачки, прстеновање, праћење помоћу уређаја за бележење звукова. Методе су спроведене у различито доба дана или ноћи у зависности од специфичности мапирања односно животних навика пре свега циљних група птица. Прстеновање птица је спроведено почетком прве две недеље октобра.

Наведена активност суфинансирана је средствима Министарства заштите животне средине у износу од 250.000,00 динара.

1.3.5.4. Мониторинг дневних лептира

Теренска истраживања фауне дневних лептира у 2023. години, спроведена су у сарадњи са организацијом „Хабипрот“ Нови Сад.

Посебно значајне врсте дневних лептира на простору НП „Тара“ које су током године праћене су пет врста које су наведене на Анексима II и/или IV Директиве о стаништима Европске Уније: *Parnassius apollo*, *Parnassius mnemosyne*, *Phengaris arion* (Анекс IV), *Euphydryas aurinia* (Анекс II) и *E. maturna* (Анекси II/IV). Најмања бројност и распрострањење, далеко мање од очекиване, утврђена је за врсту *Parnassius apollo* који је од свих потенцијалних забележен на само 2 локалитета и то са малим популацијама. Ова врста је до сада налажена на више локалитета, у свим деловима НП „Тара“. Велики број локалитета која по типу станишта одговарају овој врсти лептира, као и жедњаку биљци хранитељки аполона су истражени али без резултата.

Истраживањима је утврђен велики број потенцијалних станишта за овог лептира, али је на великом броју њих примећено да су девастирана вађењем камена за потребе изградње шумских путева, чиме се директно угрожава станиште овог лептира.

Стаус популација линцуриног мравника на простору НП Тара је стабилан, али са тенденцијом пада бројности током 2023. године. Популације пегавог мравника на простору НП Тара су велике, али са тенденцијом пада бројности током године.

Популације шумског и мочварног шаренца на простору НП Тара су велике, са тенденцијом пораста бројности.

Наведена активност суфинансирана је средствима Министарства заштите животне средине у износу од 200.000,00 динара.

1.3.5.5. Мониторинг подземне фауне

Мониторинг подземне фауне Националног парка „Тара“ врши се у сарадњи са Српским Биоспелеолошком Друштвом са седиштем у Новом Саду. С обзиром на претходну слабу истраженост подручја и ове године су забележене две нове врсте за науку.

Једна је мокрица из рода *Troglocyphoniscus*. Овај род је до сада био познат са три пећинске врсте, острво Мљет, Невесиње и околина Вероне. Врста је откривена у Вучјој пећини у Јагоштици.

Друга врста је косац из рода *Cyphophthalmus*, блиска са новом врстом из Топле пећине и Вучје пећине. Откривена је у јами на Великој ливади на Митровцу. Оно што се кристалише након друге године истраживања је да се на Тари се могу издвојити две јасне целине са специфичним саставом пећинских организама. Једна је Звијезда, а други Тара од Алушке планине до Калуђерских бара. Сваки од ових простора има специфичне (претежно ендемичне) представнике који су мање или више блиско сродни са представницима оног другог. Најбогатији објекат подземном фауном Вучја пећина у Кнезовима- Јагоштица.

Наведена активност суфинансирана је средствима Министарства заштите животне средине у износу од 300.000,00 динара.

1.3.5.6. Праћење фауне водоземаца и гмизаваца

На подручју Националног парка Тара је до сада забележено 23, врсте херпетофауне, односно гмизаваца и водоземаца.

Најзначајнији је налаз источног главатог мрмољка (*Triturus macedonicus*). Врста је од међународног значаја за заштиту и налази се на Светској црвеној листи у статусу VU (рањива

врста). Такође је строго заштићена дивља врста у Републици Србији, а налази се и на Додатку II и IV Директиве о стаништима Европске Уније (Annex II & IV, Habitat Directive), ова врста је једна од приоритетних за успостављање Натура 2000 подручја у Републици Србији. На локалитету Баре, у Заовинама, је 2020.године потврђена ова врста, у 2022.години на овом локалитету, региструје се присуство ове врсте у ларвеном стадијуму.

Забележене су и следеће врсте *Bombina variegata*, *Salamandra Salamandra*.. Од гмизаваца су забележени су представници *Natrix natrix*, *Natrix tessellata*, као и *Vipera ammodytes*.

Наведена активност спрвођена је сопственом радном снагом и из сопствених средстава.

1.4.Мониторинг климе

Континуирано су праћени подаци о ваздуху и детаљнији приказ биће приказан у Извештају о стању природних вредности.

Једна метеоролошка станица, типа "Davies Vantage Pro, налази се на Митровцу, на надморској висини од 1065 м, а друга на Предовом Крсту на надморској висини од 1090м. Недалеко од станице на Митровцу, постављена су и четири сензора за мерење температуре и влажности земљишта, на два места са различитом микроклимом, на дубинама од 10 и 20 цм.

Месец са највишом средњом температуром ваздуха био је јул (24.1°C). Највиша температура ваздуха забележена је у јулу (32.4°C), најнижа забележена температура је -15.8 °C у јануару. Месец са највећом количином падавина био је април, са 62.2 мм.

1.5.Мониторинг вода

Праћење квалитета површинских вода, спроводило се у складу са „Правилником о параметрима еколошког и хемијског статуса површинских вода и параметрима хемијског и квантитативног статуса подземних вода“. Параметри који су били предмет праћења су биолошки и физичко-хемијски параметри који су од значаја за дефинисање категорије површинске воде, а које је могуће спровести са постојећом лабораторијом.

На одређеном броју локалитета током 2023.године, праћени су основни физичко - хемијски параметри. Узорковања су вршена у летњем периоду. На основу резултата може се рећи да квалитет акумулације Перућац на локалитету код пункта припада III класи.

2.Приоритетне мере и активности на управљању културно-историјским вредностима

У току године, кроз организоване посете Националном парку Тара, промовисане су и културно-историјске вредности Националног парка, посебно манастир Рача и некрополе стећака у Перућцу и Растиштима.

3.Управљање посетиоцима

3.1.Изградња „улазних капија“-Калуђерске Баре

Јавно предузеће „Национални парк Тара“- Бајина Башта, као управљач Националног парка Тара, својим Програмом управљања Националним парком Тара за 2023.годину и Програмом пословања за 2023.годину, планирао је инвестицију изградња улазне капије на

Калуђерским Барама.

Објекат је изграђен на катастарској парцели 2028/1 КО Мала Река, поред асфалтног државног пута Калуђерске Баре – Митровац према добијеној дозволи Министарства грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре, број 351-02-03738/2022-07 од 18.01.2023.године.

Објекат је приземни, укупне бруто површине 15,81м², нето површине 10,93 м² и састоји се из две просторије: канцеларије и тоалета за запослене, а заједно са надстрешницом која надкрива део пута где се заустављају возила – чини Улазну капију, тј. наплатни пункт за улаз у Национални парк Тара.

Укупна предрачунска вредност инвестиције по пројекту износила је 7.111.062,00 динара, изведена инвестиција износила је 7.063.349,52 динара и изведена је у две фазе, прва фаза (груби грађевински радови - зидање објекта) и друга фаза занатски радови, електро радови, водовод и канализација.

Инвестиција је финансирана средствима суфинансирања по Уговору о суфинансирању Програма управљања Националним парком Тара за 2023.годину (број 401-00-283/23-04 од 29.03.2023.године) у износу од 5.000.000 динара, остало је из сопствених прихода из накнада.

3.2. Опремање видео надзором и алармним обезбеђењем објеката

У складу са урађеним Пројектом техничке заштите и обезбеђења за улазну капију Калуђерске Баре, извршена је набавка и инсталација видео надзора и алармног обезбеђења на улазној капији Калуђерске Баре.

За наведену активност утрошена су средства суфинансирања Министарства заштите животне средине у износу од 500.000,00 динара.

3.3. Штампање материјала намењеног посетиоцима

За потребе рада центара за посетиоце, а за потребе посетиоца, штампан је промотивни материјал:

- Штампање Монографије о лековитим биљкама у Националном парку Тара – у тиражу од 500 комада, репринт, из средстава суфинансирања Министарства заштите животне средине у износу од 500.000,00 динара.
- Штампање промотивног материјала: кесе, фасцикле, блокови, календари, постери, разгледнице, сувенири,
- Штампано 6.издања Планинарско-туристичке карте НП Тара,
- Флајери о заштити од пожара и остали промотивни материјал.

3.4. Информативни рад Центара за посетиоце

Настављено је одржавање постојећих центара за посетиоце, кроз одржавање и обнову сувенира и штампаног пропагандног материјала. Рад у Центрима за посетиоце у Бајиној Башти и на Митровцу подразумева пружање информација посетиоцима у оквиру инфо пулта, пријем посетилаца и одлазак у обилазак парка, продају сувенира и услуга попут шумског биоскопа, издавања бицикала, кајака и сл. Због повећаног обима посла и ради продужавања радног времена током летње сезоне, ангажован је и један додатни извршилац.

Центри намењени посетиоцима су Центар за посетиоце на Митровцу и Центар за посетиоце у Бајиној Башти. У центрима за посетиоце, укупно је остварено 16.728 посетиоца, што је знатно више него у истом периоду предходне године.

**ИЗВЕШТАЈ О ОСТВАРИВАЊУ
ПРОГРАМА УПРАВЉАЊА НАЦИОНАЛНИМ ПАРКОМ ТАРА ЗА 2023.ГОДИНУ**

У центрима за посетиоце, укупно је остварено 19.005 посетиоца, што је за 19% више него у истом периоду предходне године.

Центар за посетиоце Митровац:

- Домаћи: 14.412

- Страни: 3.502

Укупно: 17.914.

Центар за посетиоце Бајина Башта:

- Домаћи: 942

- Страни: 149

Укупно: 1091.

Остварена ноћења:

У објектима ЈП „Национални парк Тара“ остварено је 428 долазака и 1.512 ноћења.

- „Шумарска кућа“ Митровац - 206 долазака 634 ноћења,
- „Едукативни центар“ Рачанска шљивовица - 101 долазака 404 ноћења,
- „Лугарница“ Предов крст – 54 долазака 230 ноћење,
- „Планинарски дом“ Митровац (почео са радом 12.07.) – 67 долазака 244 ноћења.

Остварени приход

Приходи од активности Службе информисања, презентације и туризма, износио је 4.564.497,53 динара, што је за 23% већи у односу на предходну годину:

- Приход од смештаја: 1.984.789,15 динара,
- Приход од сувенира: 2.075.910,07 динара
  - Центар за посетиоце Митровац 1.907.556,10 динара,
  - Центар за посетиоце Бајина Башта 98.498,47 динара,
  - Велепродаја сувенира из магацина 69.855,50 динара.
- Приход од услуга 502.798,31 динара:
  - Посматрање медведа 50.000,00 динара,
  - Изнајмљивање бицикли 93.333,33 динара,
  - Улазнице Црвени поток 77.631,66 динара,
  - Улазнице Шумски биоскоп 213.416,66 динара,
  - Услуге водича, презентације 48.750,00 динара.

4.Управљање природним ресурсима

4.1.Задаци и активности на заштити и управљању шумама

4.1.1. Заштита шума од сушења

Активности на заштити шумских екосистема вршене су кроз праћење стања шума на постављеним огледним површинама. Посеба активност на заштити шума одвијала се кроз мониторинг инсеката односно сипаца поткорњака и њихово сузбијање применом феромонских клопки. За реализацију наведених активности извршена је набавка клопки и феромона за поткорњаке.

Мониторинг шума од напада поткорњака сипаца, спроводио се на површини од 6229,8 ха, на надморским висинама од 900-1500 м. Третирана површина, односно површина на

**ИЗВЕШТАЈ О ОСТВАРИВАЊУ
ПРОГРАМА УПРАВЉАЊА НАЦИОНАЛНИМ ПАРКОМ ТАРА ЗА 2023.ГОДИНУ**

којима су постављене клопке је 5222 ха. У поступку јавне набавке, набављени су феромони у количини од 2400 комада за државне шуме и 50 комада за заштиту приватних шума. Постављено је укупно 930 клопки за праћење поткорњака у државним шумама и 50 комада клопки за мониторинг приватних шума.

За реализацију активности на заштити шума, добијена су средства из Буџетског фонда шума - Управа за шуме, у износу од 5.300.000,00 динара за државне шуме и 162.000,00 динара за приватне шуме, за набавку феромона и додатно ангазоване раднике на заштити шума. Укупно на подручју парка у државним шумама, ухваћено је 5.886.300 поткорњака.

4.1.2. Нега и обнављање шума

Активности на нези и обнављању шума, подразумевале су неговање засада и пошумљених површина, као и производња садног материјала.

У расадницима, вршени су редовни радови на нези садног материјала ожиљавање садница, производња шумског садног материјала, као и продаја декоративног и шумског садног материјала. Извршен је здравствени преглед и контрола производње у расадницима од стране Шумарског факултета, као и здравствени преглед семенских састојина од стране Института за шумарство.

У току 2023 године, вршени су послови на нези постојећих и формирању нових засада садног материјала. Одрађена је припрема леја и контејнера за сетву семена, извршена је сетва семена јеле - 45кг, смрче 2,4 кг, оморике 0,3кг као и линцуре 5,7кг уз примену свих агротехничких мера. Након спровођења свих потребних мера нега, у октобру је од ове сетве евидентирано и уведено у листе произвођење садница 1+0:

- јеле (*Abies alba*) - 33000 ком расадник Калуђерске Баре,
- јеле (*Abies alba*) - 15500 ком контејнерских садница расадник Луг,
- смрче (*Picea abies*) - 27000 ком. расадник Калуђерске Баре,
- смрче (*Picea abies*) - 2000 ком. расадник Луг,
- оморике (*Picea omorica* Pauc.) -1000 ком контејнерских садница расадник Луг.

Тренутно стање у расадницима Луг и Калуђерске баре по врстама и количинама:

Расадник	Врста садног материјала	Саднице количина	Вредност садница динара
Калуђерске Баре	Лековито биље	40.519	1.278.049,30
		142.860	6.383.264,00
	СВЕГА	183.379	7.661.313,30
Луг	Четинари	21.212	620.880,00
	Лишћари	4.778	596.610,00
	Декоративно шибље	419	42.130,00
	СВЕГА	26.409	1.259.620
К.Баре и Луг	У К У П Н О	209.789	8.920.933,30

Послови неге у засадама до 5 године старости (машинским уклањањем корова) спровођени су следећим одељењима:

**ИЗВЕШТАЈ О ОСТВАРИВАЊУ
ПРОГРАМА УПРАВЉАЊА НАЦИОНАЛНИМ ПАРКОМ ТАРА ЗА 2023.ГОДИНУ**

редни број	одељење	радна површина(ха)
1	2-б Г.Ј.Заовине	1,60
2	30-а Г.Ј. Звезда	0,70
2	32-б Г.Ј.Звезда	0,75
4	9-а Г.Ј. Тара	1,42
5	166-а Г.Ј.Тара	1,67

Поновно пошумљавање-попуњавање садњом садница јеле (751 ком)и букве(501ком.) је извршено у ГЈ»Тара», одељења: 166-а (1,67ха); у априлу 2023.године.

Поновно пошумљавање садњом садница црног бора (2085 ком) и смрче (400 ком) је извршено у ГЈ»Тара» одељење: 9-а (1,42ха); у априлу 2023. године.

Поновно пошумљавање садњом садница црног бора (915 ком) је извршено у ГЈ»Звезда», одељења: 30-а (0,70ха); и 32-б (0,75ха). у априлу/мају 2023.године.

Приход оставен у 2023.години:

1.Приход од продаје садног материјала намењеног за пошумљавање и обнављање шума у државној и приватној својини као и приход од продаје декоративног садног материјала до новембра месеца износи 1.545.029,00 динара.

- Приход из буџетских средстава за производњу шумског семена у износу од 95,754.00 динара,

- Приход из буџетских средстава за производњу шумског садног материјала у износу од 407,012.00 динара,

- Приход из буџетских набавка опреме (радни столови за стакленик) за производњу шумског садног материјала у износу од 516,000.00 динара.

Укупни приходи од пословања службе за гајење шума износили су 2.483.795,00 динара.

4.1.3.Планирање и уређивање шума

Активности у области планирања и уређивања шума односиле су се на:

- ажурирање електронске базе евиденције непокретности јавне својине,
- завршетак Основе газдовања шумама за ГЈ „Црни Врх“ за период 2023-2032. година,
- Израда норми за сечу и израду дрвних сортимената, у сарадњи са Шумарским факултетом из Београда.

Поред наведених активности, вршено је ажурирање електронске базе јавне својине корисника, ажурирање катастарских података и графичких приказа катастра, геодетско снимање и обележавање граница поседа.

4.1.4. Коришћење шума

По плану сеча, на основу дозначене дрвне запремине за 2023.годину (до подношења извештаја), остварена је производња дрвних сортимената у количини од 42.540м³. Реализација по редовном плану пребирних сеча износила је 36.000 м³, по редовном плану сеча обнове остварена је производња од 1690 м³. Кроз случајне приносе (санитарна сеча) произведено је 4.850 м³.

Извршена је и дознака за 2024.годину, укупно је дозначено 44.858,00 м³ из пребирних сеча, 1.062м³ из сеча обнављања и 2.149 м³из проредних сеча.

**ИЗВЕШТАЈ О ОСТВАРИВАЊУ
ПРОГРАМА УПРАВЉАЊА НАЦИОНАЛНИМ ПАРКОМ ТАРА ЗА 2023.ГОДИНУ**

У току 2023.године служба за газдовање приватним шумама спроводила је радове предвиђене Привременим годишњим планом газдовања шумама сопственика на територији општине Бајина Башта за 2023.годину. Укупно је дозначено 11.763,22 м³, код 471 сопственика.

Укупна обрачуната накнада за коришћење дрвета је 1.842.746,00 динара.

Вршен је пријем захтева за дознаку стабала за сечу, сви захтеви су евидентирани и унесени у књиге планова и дознаке, вођен је електронски регистар власника шума.

Вршена је стална контрола стања шума у приватном власништву. Констатовано је 23 бесправне радње, када су написани записници на лицу места. Републички шумарски инспектор је информисан о свим утврђеним незаконитим радњама у шумама у приватном власништву.

4.2.Задаци и активности на заштити и управљању ловном и риболовном фауном

4.2.1. Управљање ловном фауном

Активности на заштити ловне фауне спроводиле су се на основу Годишњег плана газдовања ловиштем за ловну 2023/2024. годину, усаглашеног са средњорочним планом-Ловном основом (2017-2027. година).

Управљање популацијама ловних врста дивљачи у 2023. години, првенствено се односио на утврђивање бројног стања дивљачи по врстама (дивокоза процена 380 јединки, срна - 560 јединки, дивља свиња - 100 јединки, вук - 16 јединки и лисица - 80 јединки), планирање развоја популације дивљачи у току ловне године, план набавке и утрошка хране и контрола популације кроз планирани одстрел.

Заштита неловних врста дивљачи (дивља мачка, куна белица, јазавац, сиви пух, ласица, веверица, мрки твор, сврака, голуб, јастреб, препелица, сива врана, дивља патка, велики корморан, сива чапља) одвијало се кроз активности у циљу спречавања узнемиравања јединки, уништавања станишта и противзаконитог коришћења.

Посебне мере заштите спровођене су на строго заштићеним врстама: мрки медвед, видра, јаребица камењарка и лештарка. Стање наведених врста је на оптиму, чак и нешто више од оптимума у неким периодима године (мрког медведа) обзиром на радијус кретања.

У календарској 2023 години одстрел по врстама реализован је наведеној табели:

Ред. број	Врста дивљачи	одстрел у ловној 2022-2023 год. - грла	Одстрел у 2023-2024 год. - грла	Одстрел у 2023 год. - грла	По полу М	Ж
1	дивокоза	18	/	18	8	10
2	Дивља свиња	15	5	20	11	9
3	Срна	/	15	15	15	/
4	Зец	/	/	/	/	/
5	вук	2	1	1	2	1
6	лисица	12	/	12	6	6

Из горње табеле се види да су популације гајених врста дивљачи стабилне што се тиче бројности. Одстрел код дивокозе и дивље свиње креће се до 85 % од планираног док је код срнеће дивљачи далеко мањи због недовољног интересовања ловаца.

У календарској 2023. години, ради прихране дивљачи, првенствено медведа и делимично дивље свиње изнешено је 2540 кг. угинуле домаће стоке, 1310 кг. кланичног отпада и 2060 кг. кукуруза у зрну и клипу. Такође на солишта за све врсте дивљачи изнешено је 620 кг соли за дивљач. Пријављене су штете на имовини власника у ловишту у 56 случајева и то у 48 случајева од дивљих свиња и 8 случајева од медведа. Штете од дивљих свиња у износу од 579 000 динара исплаћене су власницима имовине, а ради накнаде штете од медведа власницима је дато упуство и поступак накнаде штете од ресорног Министарства.

У оквиру пројекта “Унапређење биолошких капацитета и техничке инфраструктуре за реинтродукцију дивокозе на погодна станишта у Србији”, ухваћено је 8 грла дивокоза и пребачено на Кобаоник и Столове, тиме је остварен приход од 2.800.000,00 динара.

4.2.2. Управљање риболовном фауном

Риболовним водама Националног парка Тара, управљало се на основу Годишњег програма унапређења рибарства за 2023 годину, усаглашеног са Програмом управљања рибарским подручјем “Националног парка Тара” за период 2023-2032.година.

Активности на праћењу стања риболовних вода одвијале су се кроз редовну контролу риболовних вода у Заовинама и Перућцу. Рибарско подручје „Национални парк Тара“ користи се искључиво, за рекреативни риболов, тако да се издају дозволе само за ту врсту риболова.

Цену дозвола за рекреативни риболов одређује корисник у току текуће за наредну годину и она износи 5500 динара за годишњу дозволу за рекреативни риболов, 2000 динара за вишедневну (седмодневну) и 1000 динара за дневну дозволу. У току године издато је укупно 165 комада годишњих дозвола, 25 комада седмодневних и 134 комада дневних дозвола.

IV ПРИОРИТЕТНИ ЗАДАЦИ НАУЧНО ИСТРАЖИВАЧКОГ И ОБРАЗОВНОГ РАДА

Приоритетне задаци научно истарживачког и образовног рада произилазе из стања природних и створених вредности и потребе њихове заштите, очувања и унапређења.

Научно истраживачки радови спровођени у извештајном периоду су:

1. Праћење миграције птица и слепих мишева трајним обележавањем алуминијским прстеновима - пројекат реализује Природњачки музеј Београд. Вишегодишњи пројекат, по дозволи број 353-01-1842/2014-17,
2. Генетска истраживања оморике - Биолошки факултет, Биолошки институт и Институт за шумарство,
3. Праћење стања шума на биоиндикацијским тачкама-Институт за шумарство-Београд,
4. Праћење стања пребирних шума и оморике – Шумарски факултет,
5. Пројекат технолошког развоја“ Адаптација и одрживо коришћење шума у циљу смањења негативних последица екстремних промена климе“- Институт за низијско управљање шумама и животну средину - Нови Сад.
6. Пројекат „Реакција Панчићеве оморике на климатске промене- дентроклиматолошке анализе као показатељ угрожености ове врсте дрвећа на подручју Националног парка Тара“ – истраживање вршио Шумарски факултет Београд, финансирано из средстава суфинансирања у износу од 1.000.000,00 динара, из субвенција Министарства заштите животне средине).
7. Пројекат истраживање и израда норми у коришћењу шума Националног парка Тара – Шумарски факултет Београд (утрошена средства у износу од 990.000,00 динара).

V ПЛАНИРАЊЕ, ИЗГРАДЊА И УРЕЂЕЊЕ ПОДРУЧЈА

1. Планирање

1.1. Озакоњење објеката

Завршени су поступци озакоњења за све објекте који су били у процедури дужи период код Министарства грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре (пет објеката на Предовом Крсту, два објекта на Омару, један објекат у Шљивовици, један објекат на Калуђерским Барама, један објекат на Митровцу и објекат на Батури).

У извештајној години, укупно је обрађено 29 захтева за озакоњење приватних објекта у Националном парку Тара, 2 захтева за постављае привремених објекта, 7 захтева за промену намене земљишта и 9 захтева у вези осталих активности из планирања и коришћења простора.

1.2. Израда Плана генералне регулације обале језера Перућац

У сарадњи са Општинском управом Бајина Башта и ХЕ „Бајина Башта“, током 2021/22.године, завршене су активности на изради Плана генералне регулације обале језера Перућац, на потезу од бране у Перућцу до ушћа Дервенте у Дрину. Финансијска средства у потпуности је обезбедила ХЕ „Бајина Башта“.

План је усвојен од стране Скупштине општине Бајина Башта и предстоји имплементација плана. Током 2023.године, није дошло до имплементације плана, иако смо писаним путем настојали да иницирамо примену истог.

1.3. Израда Плана детаљне регулације обале језера у Заовинама

Инвестиција Израда Плана детаљне регулације обале језера Заовине односи се на израду Плана детаљне регулације обале језера Заовине који је неопходан због великом притиска за градњу у Заовинама, доношењем наведеног плана створиће се могућности за планску градњу и коришћење простора.

Планом је обухвћена површина од 600ха. Инвестиција је започета у 2021.години, кроз спровођење поступка јавне набавке. У 2022.години, извршено је геодетско снимање терена и израда катастарско - геодетског плана за потребе ПДР Заовине. У 2023.години, завршен је нацрт плана и јавни увид. Урађен је анекс уговора о изради, планитран је завршетак до фебруара 2024.године.

1.4.Израда катастра загађивача у Националном парку Тара

Вршена је идентификација загађивача на терену и регистарција „дивљих депонија“ у циљу израде катастра загађивача и бесправно подигнутих објеката. Након инвентаризације даће се предлог мера за сузбијање и санацију извора загађења.

2. Изградња и инвестиције

2.1.1. Израда пројекта за санација објекта „шумарске куће“ Митровац

За објекат управне зграде – „шумарске куће“ Митровац, због прокишњавања крова, старе водоводне и канализационе мреже, урађен је пројекат за санација објекта кроз грађевинско занатске радове, замену инсталација и опремање објекта.

2.1.2. Реконструкција планинарског дома Митровац - IV фаза реконструкције

Реконструкција планинарског дома Митровац, била је вишегодишња активност, спроведене су три фазе реконструкције кроз грађевинско – занатске радове, а у 2023. години спроведена је - IV фаза реконструкције - опремање објекта са намештајем, техничком опремом и текстилном галантеријом.

Наведене активности у 2023. години, спроведене су средствима Министарства туризма у износу од 7.000.000,00 динара. (намештај) и средствима суфинансирања од Министарства заштите животне средине у износу од 5.000.000,00 динара (текстилна галантерија, техничка опрема и уређаји).

2.4. Пројектовање, изградња и одржавање путева

Пројектовање, изградња и одржавање путева је редовна активност на реконструкцији шумских путева који су у функцији газдовања шума и суфинансирају се из Буџета Републике Србије, преко Министарства пољопривреде, шумарства и водопривреде.

У 2023. години, извршена је изградња два шумска пута у ГЈ“Тара“ према добијеним условима заштите природе:

- пут од границе одељења 176 и 182 до границе између 143 и 144 одељења, у дужини од 1050 метара, добијена средства из Буџета Републике Србије, преко Министарства пољопривреде, шумарства и водопривреде у износу од 4.200.900,00 динара,
- пут „Велика ливада – Паљевина“ у дужини од 1900 м (кроз одељења 41,44 и 45), добијена средства из Буџета Републике Србије, преко Министарства пољопривреде, шумарства и водопривреде у износу од 4.956.600,00 динара.

У ГЈ „Комуналне шуме“ – ван територије Националног парка Тара, изграђен:

- пут „Жупањевац - Бумпалеж“ у дужини од 2520 м (Злодол), добијена средства из Буџета Републике Србије, преко Министарства пољопривреде, шумарства и водопривреде у износу од 6.297.400,00 динара.

2.5. Набавка радних машина, алата и опреме

Набавка радних машина, алата и опреме, односи се на набавку алата и опреме, моторних тестера за потребе газдовања шумама, тримера, радних алата за стручне службе за потребе газдовања шумама.

За потребе стручних служби планирана је набавка неопходне опреме (компјутери, штампачи, фото апарати, двогледи и слично).

3. Уређење простора

3.1. Шетне стазе, одржавање мобилијара на излетиштима и видиковцима

У току године, вршено је текуће одржавање мобилијара на шетним стазама. Инвестиција уређење платоа испред планинарског дома Митровац, која се односила на нивелисање терена испред планинарског дома Митровац, асфалтирање прилаза објекту и изградња паркинга за возила, као и израда и постављање мобилијара, делимично је одрађена, урађено је нивелисање и насипање терена али не и асфалтирање јер нису добијена средства субвенције. Планирана су у 2024. години.

Извршено је попличавање моста Јаревац. Вршено је редовно кошење зелених површина и замена декоративних садница.

VI ПРОМОЦИЈА ВРЕДНОСТИ ЗАШТИЋЕНОГ ПОДРУЧЈА

1. Задаци на развоју културно-образовних и информативно-пропагандних активности

1.1. Медијско приказивање, пропагандно -едукативне активности

Вршена је континуирана сарадња са локалним, регионалним и републичким штампаном и електронским медијима (текстови, репортаже, снимање и емитовање манифестација поводом обележавања еколошких датума, едукативне емисије и рад са школском децом, спортско-рекреативне активности).

За медијско приказивање, односно снимање свих догађаја по захтеву управљача и емитовање на локалној телевизији и у локалним новинама, утрошена су средства суфинансирања из Министарства заштите животне средине - у износу од 300.000,00 динара.

Информативна активност огледала се и кроз израду и редовно ажурирање Информатора о раду, ажурирање сајта Предузећа.

Преглед активности:

- 26.01. Предавање за ученике 8. разреда ОШ „Рајак Павићевић“ о вредностима Националног парка Тара, у склопу наставе грађанског васпитања поводом Светског дана образовања о заштити животне средине.
- Припремљен и послат текст и фотографије о Националном парку Тара, за објаву у априлском броју регионалног магазина „Балкан травел“,
- 09.02. Предат у штампу проспект видиковци НП Тара на српском и енглеском.
- 22-26.02.- Учешће на сајму туризма у Београду у оквиру штанда општине Бајина Башта и Западна Србија,
- 25.02. Учешће на предавању „Одрживи туризам“ професорке Брук Хенсен, Универзитет Јужна Флорида,
- 15.02. Изјава за агенцију РИНА о кретању медведа током зиме,
- 15-16.02. Снимање емисије „Скијама кроз Србију“ Прва ТВ
- 16.02. Послат текст и фотографије за објаву у магазину „Дрвотехника“ поводом 135 година од смрти Јосифа Панчића,
- Учешће на сајму туризма у Београду у периоду од 22.-26.02.2023. године у оквиру штанда општине Бајина Башта и Западне Србије,

**ИЗВЕШТАЈ О ОСТВАРИВАЊУ
ПРОГРАМА УПРАВЉАЊА НАЦИОНАЛНИМ ПАРКОМ ТАРА ЗА 2023.ГОДИНУ**

- 25.02. Изјава за Радио Београд поводом наступа на сајму туризма у Београду,
- Телекому Србија прослеђени снимци са фото замки за потребе промоције пројекта „Ниједна врста не умире сама“,
- 03-10.03. на Митровцу одржана ликовна колонија „Тара 2023“ која је окупила 12 уметника из земље и региона,
- 04.03. Послат текст и фотографије за репортажу у магазину „Језерски врх“ у Црној Гори,
- 20.03. Снимање емисије „Хоћу да кажем“ ТВ „Ред“ Београд,
- 21.03. Обележен Међународни дан шума:
  - Озељењавање дворишта Предшколске установе „Невен“ - посађено 45 одраслих садница четинара.
  - Радионица у ОШ „Стеван Јоксимовић“ у Рогачици – 50 деце узраста од 5. до 8. разреда
  - Посета Центру за посетиоце у Бајиној Башти 20 ученика средње школе у организацији Канцеларије за младе Бајина Башта.
- 22.03. Обележен Светски дан вода:
  - Радионица у ОШ „Душан Јерковић“ у Костојевићима – 40 деце узраста од 1. до 8. разреда,
- 28.03. Посета групе ученика 6. разреда ОШ „Свети Сава“ Бајина Башта
- 30.03. Излет за ученике 4. године Техничке школе Бајина Башта, смер туристички техничар: Бајина Башта – Калуђерске баре – Митровац – Бањска стена – Бајина Башта,
- Промоција регионалног часописа «Балкан травел» намењених туристима, промоција националних паркова Србије и региона,
- 02.04. Изјава за емисију „Устанак“ Радио Београд 202,
- Изјава за ТВ Прва – поводом акције чишћења језера Перућац,
- Изјава за емисију „Сасвим природно“ РТС1 – поводом акције чишћења језера Перућац,
- 04.04. Достављене фотографије Туристичкој организацији Србије за промоцију з регионалним медијима,
- 05.04. промоција новог броја магазина „Балкантравел“ посвећеног заштићеним подручјима Србије,
- 11.04. Мартин Цанадир фотографисање НП Тара,
- 21.04. Изјава за емисију „Сасвим природно“ РТС1 – поводом акције чишћења језера Перућац,
- Репортажа у априлском броју магазина „Балкантравел“,
- 21.04. Акција чишћења језера Перућац (НП Тара, ТО „Тара-Дрина“ Бајина Башта, ТА „Таратурс“, ЈКП „12. Септембар“, ПК „Тара“, волонтери),
- 25.04. Обилазак центра за посетиоце и теренска презентација НП Тара за посетиоце из Кувајта – 4 особе,
- 27.04. Обилазак центра за посетиоце и презентација НП Тара – екскурзија Н. Београд 8. разред 115 ученика,
- 29.04. Акција чишћења парка у сарадњи са КЗМ Бајина Башта, ПК „Тара“, учесници тркачког кампа „Тарвик“, власници викенд објеката и мештани – Калуђерске Баре, Заовине, Растиште и Јагоштица,
- 02.05. Прилог у емисији „Ово је Србија“ РТС1 о реци Врело,
- 10.05. Обилазак центра за посетиоце и презентација - екскурзија 100 деце 6. разред Чачак,
- 10.05. Обилазак парка Митровац – Црвени поток – Врело – екскурзија 25. деце 8. деце Вршац,

**ИЗВЕШТАЈ О ОСТВАРИВАЊУ
ПРОГРАМА УПРАВЉАЊА НАЦИОНАЛНИМ ПАРКОМ ТАРА ЗА 2023.ГОДИНУ**

- 12-14.05. Редушијада – гљиварска едукативна манифестација.
- 13.05. Трибалион – одржана планинарска трка са препрекама 3000 учесника,
- 13.05. Обилазак центра за посетиоце и презентација - екскурзија 110 деце 6. разред Чачак,
- 14.05. Изложба гљива и предавање Стевана Балабан „Весници пролећа – смрчци и смрчевице“.
- 15.05 Обилазак центра за посетиоце и презентација – екскурзија (Хотел „Дрина“) 89 ученика 7. разред Крушевац,
- 20.05. Обилазак центра за посетиоце (шумски биоскоп), Црвени поток, Совина шумска учионица и брана Лазићи - екскурзија 89 деце 7. разред Ариље,
- 21.05. Емитована емисија „Сасвим природно“ – репортажа са акције чишћења језера Перућац,
- 25-26.05. Студијска посета инфлуенсера и новинара у организацији Туристичке организације Србије,
- 25.05. Презентација и обилазак Црвеног потока и бране Лазићи – 45 студената Географски факултет Београд,
- 25.05. Презентација на тему „Активности на отвореном у заштићеним подручјима“ на почетној конференцији ИПА пројекта „Виа Динарика – зелена стаза изнад граница“,
- 30.05. Изјава за ТВ БН о значају и неговању Тириличне баштине,
- 30.05. Обилазак центра за посетиоце и пешачење Митровац – Бањска стена – Митровац - екскурзија 70 деце 1. гдина гимназије Нови Сад,
- 31.05. Обилазак парка са новинарима и представницима Еуробан Директна – презентација локалитета Сплаварска пећина и шетна стаза Калуђерске баре – Манастирски станови,
- Обележен Дан заштите животне стедине – акција чишћења простора парка, акцију су реализовали чувари заштићеног подручја у сарадњи са запосленима компаније „MTU Maintenance Serbia“,
- 06.06. Емитована емисија „Од злата јабука“ РТС1,
- 17-18.06. Снимање емисије „Оаза“ Еко ТВ,
- 25.06. Емитована емисија „Оаза“ Еко ТВ,
- 02.06. Обилазак центра за посетиоце у Бајиној Башти - екскурзија 45 деце 8. разред (српска деца из Хрватске),
- 03.06. Обилазак центра за посетиоце у Бајиној Башти - екскурзија 100 деце 8. разред (српска деца из Хрватске),
- 07.06. Онлајн састанак са Игором Јокићем (Млади истраживачи Србије) на тему оснивања Савета корисника због реализације пријекта успостављања Савета корисника заштићеним подручјима под управом Србијашума,
- 09.06. Образовна радионица у хотелу Бели Бор за 300 деце узраста 1-4. Разред,
- 09.06. Обилазак центра за посетиоце и презентација 30 деце – 4. разред међународна школа Београд,
- 14.06. Презентација за студенте биологије ПМФ Ниш,
- 16-17. Посета државне секретарке Саре Павков,
- 29.06. Обилазак центра за посетиоце и презентација 30 деце – Гимназија Чачак,
- 01.07. Планинарска трка Тара Ултра Трејл – 400 такмичара,
- 15-22.7. Летња школа дизајна „Тара 2023“ – 8 студената и 2 професора ФПУ – осликавање мурала у Перућцу,
- 21.07. Посета групе инфлуенсера поводом Дринске регате – Кућица на Дрини, манастир Рача, Врело,

**ИЗВЕШТАЈ О ОСТВАРИВАЊУ
ПРОГРАМА УПРАВЉАЊА НАЦИОНАЛНИМ ПАРКОМ ТАРА ЗА 2023.ГОДИНУ**

- 23.07. Обилазак парка са представницима општине Кршко,
- 31.07. Емитован прилог о мониторингу медведа у емисији „Ово је Србије“ - РТС1,
- 31.07. Емитован прилог о мониторингу медведа у Дневнику 1 - РТС1,
- 01.08. Обилазак парка са француским фотографом и инфлуенсером Лоик Легарде у организацији Туристичке организације Србије,
- 03.08. Прилог о понашању посетилаца у емисији „Ово је Србије“ - РТС1,
- 11.08. Снимање прилога за регионалну ТВ Лав+ о противпожарној заштити и тренутним активностима у НП Тара,
- 13.08. Обилазак Центра за посетиоце у Бајиној Башти – 20 деце са Косова и Метохије, Асоцијација „Спорт за све“,
- 15.08. Презентација НП Тара студентима ДИФ-а (учесници кампа у Џанићима),
- 15.08. Тура посматрања медведа – 2 особе из Италије,
- 22.08. Пешачка тура – обилазак парка са посетиоцима из Кувајта – Туристичка Агенција Explore Serbia,
- 28.08-01.09. Посета колега из Пољске – Горчански Национални парк у склопу реализације споразума о сарадњи,
- 03.09. „ II Тирилична бициклијада“ – 300 учесника Парк ћирилице – излетиште Рача у сарадњи са ТО „Тара-Дрина“ Бајина Башта. Предавање за децу о екологији и манастиру Рача,
- 05.09. Изјава за ТВ „Прва“ – Правилник о унутрашњем реду – регулисање пловидбе на водама НП Тара,
- 08.09. Изјава за ТВ „Нова С“– Правилник о унутрашњем реду – регулисање пловидбе на водама НП Тара,
- 20.09. Обилазак парка са кинеском инфлуенсерком у сарадњи са Туристичком организацијом Србије,
- 14.09. Екскурзија – обилазак парка (Калуђерске баре – Митровац – Перућац – Рача) – 52 деце СТУП „Вршац“,
- 15.09. Посета Центру за посетиоце у Б. Башти – 30 деце, 2. разред ОШ „Свети Сава“,
- 15.09. Обилазак терена за снимање рекламе „Vanila production“,
- 16.09. Обилазак парка (Митровац – Перућац) са учесницима манифестације „На Дринске обале двије једно се коло вије“ – 60 деце из Вишеграда и Братунца,
- 21.09. Образовна радионица на броду „Гризли“ – 3 групе укупно 235 деце од првог до трећег разреда из Чачка,
- 22.09. Образовна радионица на броду „Гризли“ – 1 група 61 дете, предшколци из Чачка.
- 28.09. Мултимедијална презентација парка за ученике Међународне школе из Београда – 30 деце 4-5. разред.
- 03.10. Акција прстеновања птица у оквиру пројекта „„Унапређење заштите ретких и угрожених врста птица као природних вредности НП Тара“ – 20 ученика ОШ „Стеван Јоксимовић“ из Бачеваца и ОШ „Душан Јерковић“ из Костојевића и Заглавка.
- 04.10. Акција прстеновања птица у оквиру пројекта „„Унапређење заштите ретких и угрожених врста птица као природних вредности НП Тара“ – 20 ученика ОШ „Рајак Павићевић“, ОШ „Свети Сава“ и Гимназије „Јосиф Панчић“ из Бајине Баште.
- 6.10. Посета Центру за посетиоце у Б. Башти – 80 деце, 4. разред ОШ „Рајак Павићевић“

- 09.10. Образовна радионица на броду „Гризли“ – 3 групе 214 деце, (67 предшколци и 147 основаца) из Чачка.
- 10.10. Презентација парка за учеснике саветовања „Шумско инжењерство југоисточне Европе – стање и изазови“.
- 11.10. Обилазак парка – излет за учеснике саветовања „Шумско инжењерство југоисточне Европе – стање и изазови“ (Митровац – Бањска стена – Брана Лазићи – Мокра Гора).
- 12.10. Обилазак парка – излет за учеснике саветовања „Шумско инжењерство југоисточне Европе – стање и изазови“ (Зеленика – Врело – манастир Рача – кућица на Дрини).
- 14.10. Посета центру за посетиоце Митровац и резервату „Црвени поток“ – 55 особа ТА „Стартурс“
- 25.10. Посета Центру за посетиоце у Б. Башти – 90 деце, 4. разред ОШ „Свети Сава“
- 29.10. Обилазак парка за учеснике конгреса математичара СУМА – хотел Оморика – Митровац – Зеленика – Врело – кућица на Дрини.

Посматрање медведа:

- 27.05. Тура посматрања медведа – 2 особе из Немачке,
- 04.06. Тура посматрања медведа – 4 особе из Холандије,
- 21.07. Тура посматрања медведа – 2 особе из Аустрије,
- 05.08. Тура посматрања медведа – 2 особе из Холандије,
- 15.08. Тура посматрања медведа – 2 особе из Италије,
- 04.09. Тура посматрања медведа – 2 особе из Немачке.

VII САРАДЊА

1. Сарадња и партнерство са локалним становништвом и осталим корисницима у заштићеном подручју

Сарадња са локалном заједницом одвијала се кроз редовну активност са месним заједницама и локалном самоуправом по разним питањима, посебно у питањима решавања заједничких проблема, комуналних питања и инфраструктурних пројеката. У извештајном периоду одржане су две седнице Савета корисника.

Активна сарадња била је и са локалним институцијама и локалном самоуправом, на пројектима уређења простора, стручним услугама и донацији грађе и садница за озелењавање простора.

2. Међународна сарадња и сарадња са другим заштићеним подручја Србије

2.1. Међународна сарадња, сарадња са другим заштићеним подручја Србије и осталим институцијама

Међународни пројекти у току:

1. Пројекат „Подришка ин ситу обнови и заштити најстарије врсте дрвета Европе - Панчићеве оморике (*Picea omorika* (Panč.) Purkinje) (2021-2023.година)

Пројекат је заснован на директним мерама очувања угрожене реликтне и ендемичне врста дрвећа Панчићеве оморике (*Picea omorika* (Panč.) Purkinje), која је изворно распрострањена само у средњем и горњем току реке Дрине. Циљ пројекта је стварање подлоге за будуће дугорочно управљање конзервационим мерама.

Пројекат се реализује са обе стране долине реке Дрине, у Босни и Херцеговини и Србији. са партнерима Републичким заводом за заштиту културно - историјског и природног наслеђа (БиХ) као водећим партнером, ЈП "Шуме Републике Српске" и НП "Дрина". Пројекат је трајао 3 године и финансира се из Глобалног фонда за заштиту дрвећа "Franklinia" и завршен је у 2023.години. По овом пројекту у 2023.години уплаћено је 456.581,00 динара.

2. Сарадња са НП „Горчански“ из Пољске – на основу меморандума о сарадњи предвиђена је узајамна размена запослених и искустава, током године била је посета запослених парка националном парку из Пољске.

3. У 2023.години реализован је пројекат «Унапређење заштите ретких и угрожених врста птица као природних вредности НП Тара» који спроводи Центар за истраживање биодиверзитета и НП Тара као партнер, а финансира Програм Уједињених нација за развој (УНДП). Укупан грант износио је 203.000,00 динара.

4. Пројекат „Pick one leave none“ - финансира Европска Унија кроз „ERASMUS+“ програм Спорт 2021. Пројекат предлаже идеју једноставне и широко применљиве етике на отвореном за рекреативну пешачку популацију која би требало да донесе одрживост на пешачким стазама у вези са проблемом неразградивог чврстог отпада. Кроз пројектно партнерство и досадашње активности на имплементацији пројекта анализирано је стање на изабраним стазама у 4 земље и предложене су идеје за даљу промоцију и разраду идеје. Пројекат реализују ПК Тара (Србија), ПД „Мајевица“ Сребреник (БиХ), ХПД „Горшчица“ Загреб (Хрватска), КПС „Азот“ Чашка (С. Македонија) и ЈП „Национални парк Тара“ и РРА „Златибор“ (Србија). Пројекат траје две године, односно завршава се у априлу 2024. године.

Активности у 2023.години:

- 20-21.01. Састанак пројектног тима у Сребренику (БиХ)
- 03-05.03. Састанак пројектног тима у Велесу (С. Македонија)
- 07.05. Планинарска тура К. Баре – Платно – Јасиковице – Шаник – Врла рипа – К. Баре представљене пројектне активности и принцип узми један остави ништа – 16 особа.
- 21.05. Планинарска тура Д. Караклије – Дикава – Батура – Црни врх - Седаљка представљене пројектне активности и принцип узми један остави ништа – 18 особа.
- 28.05. Планинарска тура Секулић – Јевтићи – Лазићи – Јајаћи поток – Гавран – Милошевац - Секулић представљене пројектне активности и принцип узми један остави ништа – 16 особа.
- 04-06.06. Састанак у Загребу у оквиру пројекта „Pick one leave none“ и посета парку природе Медведница.
- 14.07. Презентација пројекта представницима заштићених подручја
- Постављење путокази и инфо табле са кантама за отпад на Митровцу и у Растишту.

5. Пројекат „Јачање пешачког коридора у прекограничном подручју Србије и Босне и Херцеговине – Е-CROSSPASS“ - суфинансира Европска унија у оквиру Програма прекограничне сарадње Србија - Босна и Херцеговина у оквиру ИПА ИИИ 2014-2020. Пројекат спроводе ТО Ужице, Планинарско друштво „Коњух“ из Тузле, Министарство уређења простора и заштите животне средине Тузланског кантона и Планинарски савез Србије. Пројекат има за циљ да допринесе одрживом развоју локалних заједница, оживи и унапреди туризам на отвореном у прекограничном подручју између Тузланског кантона и региона Западне Србије. За пешачки туризам биће успостављене заједничке пешачке стазе укупне дужине 580 км, стазе ће бити мапиране, обележене и опремљене у складу са стандардима Европске асоцијације Рамблерс’ Асоцијацион (ЕРА) као део европске пешачке руте Е7. Пројекат траје две године (2023-2025.).

Активности у 2023.години:

- 08.06. Почетна конференција пројекта “Јачање пешачког коридора у прекограничној области Србије и Босне и Херцеговине - Е-CrossPass” у Тузли. Пројекат партнерски реализују Туристичка организација Ужица, Планинарско друштво „Коњух“ из Тузле, Министарство просторног уређења и заштите околице Тузланског кантона и Планинарски савез Србије. Кроз пројекат ће на Тари бити обележено 70 км стаза и постављена одговарајућа сигнализација.

- 3-7.10. Студијска посета у Чешку Републику и обилазак стаза које имају посебан сертификат квалитета „Leading Quality Trails – Best of Europe (LQT)“ у оквиру пројекта „Јачање пешачког коридора у прекограничном подручју Србије и Босне и Херцеговине“.

6.Пројекат са Шумарским факултетом „Реакција Панчићеве оморике на климатске промене-дентроклиматолошке анализе као показатељ угрожености ове врсте дрвећа на подручју Националног парка Тара“ – обилазак станишта са панчићевонм оморицом, одржан семинар у периоду 27-29.септембар на Митровцу.

**ИЗВЕШТАЈ О ОСТВАРИВАЊУ
ПРОГРАМА УПРАВЉАЊА НАЦИОНАЛНИМ ПАРКОМ ТАРА ЗА 2023.ГОДИНУ**

VIII ИЗВОРИ ФИНАНСИРАЊА

Извори оствареног прихода и расхода (процена) :

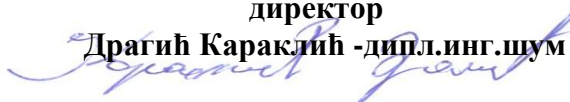
динара

1.Прихода које оставује Предузеће од обављања делатности-----	381.249.753,00
2.Приход од накнада за коришћење вредности парка -----	42.000.000,00
3.Наменска средства из Буџета Републике Србије-----	57.240.666,00
3.1.Министарство пољопривреде, шумарства и водоп.-Управа за шуме -----	26.840.666,00
3.1.1.Стручни послови у шумама сопственика-----	3.900.000,00
3.1.2.Суфинансирање из Буџетског фонда за шуме-----	21.940.666,00
изградња шумских путева-----	15.454.900,00
биолошки радови (опрема за производњу садница ,саднице, семе) -----	1.018.766,00
заштита шума (набавка феромона, клопки и мониторинг)-----	5.462.000,00
3.1.3.Суфинансирање из Буџетског фонда за ловство-----	1.000.000,00
3.2.Министарство заштите животне средине: ---	23.400.000,00
3.2.1.Суфинансирање Програма управљања-----	23.400.000,00
3.3. Министарство туризма и омладине (пренета средства)-----	7.000.000,00
4.Донације (по пројектима)-----	659.581,00
<hr/>	
Укупни приход (процена)-----	481.150.000,00 динара
Укупан расход (расход)-----	455.380.000,00 динара.

ЈП”Национални парк Тара”

директор

Драгић Караклић -дипл.инг.шум

САДРЖАЈ

I УВОД-----	1
II ЦИЉЕВИ ЗАШТИТЕ, ОЧУВАЊА, УНАПРЕЂЕЊА И ОДРЖИВОГ КОРИШЋЕЊА ЗАШТИЂЕНОГ ПОДРУЧЈА-----	1
III ЗАШТИТА, ОДРЖАВАЊЕ, ПРАЂЕЊЕ СТАЊА И УНАПРЕЂЕЊЕ ПРИРОДНИХ И СТВОРЕНИХ ВРЕДНОСТИ-----	2
1.Приоритетне мере и активности на управљању природним вредностима-----	2
1.1. Чување подручја-----	2
1.2.Одржавање простора -----	4
1.3. Прађење стања природних вредности -----	4
1.4 .Мониторинг климе-----	14
1.5.Мониторинг вода-----	14
2.Приоритетне активности на управљању културно-историјским вредностима-----	14
3.Управљање посетиоцима-----	15
3.1.Изградња „улазних капија“ Калуђерске Баре-----	15
3.2. Опремање видео надзором и алармним обезбеђењем објеката-----	15
3.3.Штампани материјал -----	15
3.4.Информативни рад центара за посетиоце-----	15
4.Управљање природним ресурсима-----	16
4.1.Задачи и активности на заштити и управљању шумама-----	16
4.2.Задачи и активности на заштити и управљању ловном и риболовном фауном-----	18
IV ПРИОРИТЕТНИ ЗАДАЦИ НАУЧНО ИСТРАЖИВАЧКОГ И ОБРАЗОВНОГ РАДА-----	19
V ПЛАНИРАЊЕ, ИЗГРАДЊА И УРЕЂЕЊЕ ПОДРУЧЈА-----	20
1.Планирање-----	20
1.1. Озакоњење објеката-----	20
1.2. Израда Плана генералне регулације обале језера Перућац-----	20
1.3. Израда Плана детаљне регулације обале језера Заовине-----	20
1.4. Израда катастра загађивача-----	20
2.Изградња и инвестиције-----	21
2.1.Реконструкција планинарског дома Митровац -----	21
2.4. Пројектовање, изградња и одржавање путева -----	21
2.5. Набавка радних машина, теренских возила, алата и опреме-----	22
3.Уређење простора-----	22
3.1. Уређење шетних стаза, одржавање мобилијара на излетиштима и видиковцима -----	23
VI ПРОМОЦИЈА ВРЕДНОСТИ ЗАШТИЂЕНОГ ПОДРУЧЈА-----	23
1.Задачи на развоју културно-образовних и информативно-пропагандних активности-----	23
1.1.Информативно пропагандне активности-----	23
VII САРАДЊА -----	27
VIII ИЗВОРИ ФИНАНСИРАЊА-----	30